

12. De feitelijkheid van feiten

Beschrijving

In de rubriek TAAL in Trouw van 28-12-2016 wordt een actueel verschijnsel aangekaart: feiten die steeds meer te pas en te onpas als een mening worden beschouwd. Dat is heel vreemd wanneer je je bedenkt dat een feit zich juist per definitie van een mening onderscheidt doordat het op neutrale, empirische manier is verkregen. Als ik zeg twee mannen op straat te zien lopen dan verkondig ik een feit, want twee is twee en niet een ander getal. Maar misschien houdt hier het feitelijke van de bewering wel op. Want ik zeg twee mannen te zien, maar zijn het wel mannen? Ik zie twee mensen, zoveel is, bijna, zeker want ik wil complottheorieën over aliens die infiltreren in de wereldbevolking er liever niet bij betrekken. En dat is weer een keus, geen feit. (Niet dat ik geloof in aliens, maar waar baseer ik dat op? En het woord "geloof" in een zin die een basis van feiten moet suggereren maakt dit helemaal een lastig geval!)

Waarom denk ik dat het mannen zijn? Vrouwen dragen ook kort haar, ook broeken, kunnen ook stevig gebouwd zijn en een wat lagere stem hebben. Heb ik misschien hun paspoort gezien? Maar dan nog, dat klopt ook niet altijd, want sommige mensen beschouwen zichzelf van het ene geslacht terwijl de rest van de wereld het label van het andere op ze heeft geplaatst. Wie heeft/hebben gelijk? Dat hangt af van de definities die je hanteert; hoe objectief zijn die? Wetenschap is mensenwerk! Bij mijn bewering ga ik uit van interpretaties, maar alleen het getal twee is feitelijk een feit.

Nu is de bewering die ik hier gedaan heb neutraal, dat pleit voor het feitelijke. Maar het is niet meer neutraal wanneer er een context omheen zit. Zie het volgende gedachte-experiment.

Als ik voor een tabaksfabrikant de gevolgen van roken op de totale gezondheid van mensen meet kan ik kiezen welk deel van de resultaten ik wil publiceren. Je zou als arme, onschuldige en idealistische onderzoeker bijna denken dat het logisch is dat je alle gegevens meldt en dat je de context erbij zet: hoe groot was de onderzochte groep, hoe was die samengesteld qua geslacht, leeftijd, gezondheid, beroepskeuze, ontwikkelingsniveau, eetgewoontes enz., welke formules en berekeningen heb je gebruikt en welke aannames heb je als onderzoeker gedaan? Als je "volledig" wil zijn wordt het nooit een kort stukje, maar ook bij "volledig" kun je flinke vraagtekens zetten, want achteraf blijken er altijd nog meer relevante factoren meegespeeld te hebben. Onderzoek is een work-in-progress. Wil je gelezen worden dan moet je niet met een 800 pagina's tellend epistel aankomen. Wil je de volgende keer weer door de tabaksfabrikant ingehuurd worden dan zal dat invloed hebben op je

conclusies. Het onderzoek is dan, in dit geval, nog wel neutraal maar de conclusies beslist niet meer.

En dat is het probleem met feiten. Ze zitten meestal in een context die niet neutraal is, die vooroordelen op kan roepen en die de toekomst al dan niet kan of mag beïnvloeden. Daarnaast komen die feiten ook nog eens voort uit een onderzoek dat van de keuzes aan elkaar hangt. En keuzes zijn persoonlijk, dus subjectief. Twee onderzoeken kunnen hetzelfde meten en toch totaal andere conclusies geven doordat het ene aan mijnwerkers in Rusland meet en het andere aan peuters in Nederland. Maar bij onderzoeken worden als regel de omstandigheden van dat onderzoek, de keuzes van de onderzoeker en belangen die kunnen meespelen zelden of slechts ten dele vermeld.

Als je dan ook nog bedenkt dat er gesjoemel door onderzoekers met onderzoeksresultaten in het nieuws is geweest, dat fabrikanten de uitkomsten van onderzoeken censureren en dat correct verkregen onderzoeksresultaten achterhaald kunnen worden door voortschrijdend inzicht vind ik het niet zo vreemd meer dat veel mensen feiten voor meningen gaan zien.

Hier ligt een taak voor de wetenschap om in begrijpelijke en korte teksten inzicht in hun werkwijze te geven aan het grote publiek wanneer ze hun resultaten communiceren. Desnoods in een apart context-katern.

Geef ons onze feiten alstublieft weer terug! Dat communiceert vast beter.

Categorie

1. Maatschappij

Datum aangemaakt

15/12/2022

Auteur

willemijn